

ČÁST 1

**Popis projektu
a celonárodní výsledky**

1. Projekt Na6

1.1. Popis projektu Na6

Cílem dlouhodobého projektu Na6 je **získat srovnatelná data** v základních oblastech ovlivňujících podmínky studia na českých vysokých školách (veřejných, státních i na vybraných soukromých) a zahájit tak dlouhodobý proces sledování vývoje a změn v těchto oblastech.

Naším cílem **nebylo** srovnávat jednotlivé vysoké školy či fakulty, a ani to nebylo v možnostech šetření. Úkol, který jsme si na počátku stanovili, spočíval v **systematizaci hodnocení studentů** jednotlivých vysokých škol. Rektorům a rektorkám těchto univerzit poskytujeme detailní informace o výsledcích šetření na své škole, aby je mohli dále využít (např. pro zaměření dalších průzkumů na dané vysoké škole), avšak tyto podrobné výsledky dále nikterak nesrovnáváme.

Věříme, že šetření pomůže **poskytnout globální pohled na vybrané oblasti vysokého školství** v ČR, poukázat na **silné a slabé stránky** až po úroveň fakult (na které se potom lze detailněji zaměřit).

Jedinečnost tohoto průzkumu spočívá také v tom, že se podaří získat reprezentativní vzorek studentského hodnocení kvality **na většině českých vysokých škol**.

Výhodou použité metody pro sběr dat (reprezentativní dotazníkové šetření pro vysoké školy v ČR) je zapojení některých aspektů vnějšího hodnocení¹, které mohou zvýšit objektivitu a použitelnost získaných údajů a také mohou být impulsem pro lokální detailnější výzkumy a případně i následující nápravná opatření.

Vznik projektu Na6 byl iniciován zástupci **Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR**, se kterými byl projekt od počátku pravidelně konzultován.

Sběr dat probíhal dvěma způsoby: elektronicky a osobní (papírovou) formou přímo na jednotlivých přednáškách.

1.2. Obsah dotazníku

Data jsme sbírali prostřednictvím dotazníku (viz Příloha 1), který obsahoval výroky, u nichž byla měřena míra souhlasu respondentů na šestistupňové škále:

zcela souhlasím – souhlasím – spíše souhlasím – spíše nesouhlasím – nesouhlasím – zcela nesouhlasím.

Každý výrok obsahoval navíc variantu „**neznám odpověď**“. Výroků, které jsme předložili k posouzení, bylo celkem **32**.

Jednotlivé výroky lze rozdělit do následujících oblastí: Prvních jedenáct výroků se týkalo **kvality studia** na VŠ (otázky v dotazníku číslo 1b až 10), dalších sedm výroků se zaměřilo na **poradenství a atmosféru** na VŠ (otázky číslo 11 až 15), následujících devět otázek se týkalo **prostředí a služeb** na VŠ (otázky 17 až 25), tři otázky zkoumaly **studentské organizace** na VŠ (otázky 16, 26a a 26b) a zbylé tři otázky se věnovaly **finančním podmínkám studia** na VŠ (otázky 27 až 29).

¹ Jedná se sice o šetření, ve kterém studenti hodnotí stav „své“ fakulty, ale je realizován „zvnějšku“, tj. nezávislou organizací.

Po vyčištění dat sociologem byly jednotlivé otázky vyhodnoceny jednak každá **zvlášť** – pomocí aritmetického průměru, jednak z nich byly v rámci uvedených pěti oblastí spočítány **indexy**, které charakterizovaly jedním číslem danou oblast, a v neposlední řadě byl z otázek spočítán **index celkové spokojenosti**, který vyjadřuje **celkové hodnocení fakulty** očima studentek a studentů.

1.3. Průběh projektu – metodologie

Národní dotazníkové šetření studentů a studentek zjišťovalo stav vybraných oblastí, které se týkají studia na vysoké škole. Sběr dat byl rozdělen na **elektronický** a **osobní**. Elektronický sběr dat nemůžeme považovat za reprezentativní, protože se jednalo o samovýběr studentů a studentek do vzorku (každý podle svého uvážení, informovanosti a chuti buď elektronický dotazník vyplnil, nebo nikoliv). Osobní sběr dat byl naopak proveden tak, aby soubor dotazovaných studentů a studentek reprezentoval všechny studující na dané fakultě a jako celek reprezentoval populaci studentů a studentek vysokých škol v České republice. K výběru respondentů jsme použili vícestupňový náhodný výběr. Nejdříve jsme na každé fakultě náhodně zvolili minimálně dvě přednášky a na těchto vybraných přednáškách jsme dotazník předali všem přítomným studentům.

Elektronický sběr dat probíhal prostřednictvím webové stránky www.na6.cz. Zahájen byl 1. listopadu 2006, ukončen byl 15. března 2007. Zúčastnilo se jej **2 390 respondentů**. Elektronického sběru se mohli jako respondenti zúčastnit všichni studenti českých vysokých škol. Pokud byli tito studující vybráni později do osobního šetření, byli požádáni, aby papírový dotazník již nevyplňovali.

Osobní (papírový) sběr dat byl zahájen v prosinci 2006 a ukončen v polovině května 2007. Zúčastnilo se jej **14 212 respondentů**. Celkový počet tazatelů (lidí, kteří na sběru dat spolupracovali s ACSA) na jednotlivých fakultách byl **29**. Drtivá většina oslovených studentů na výzkumu participovala a neodmítla dotazník vyplnit. Každý vyplněný dotazník byl několikrát překontrolován a pomocí scanneru i speciálního softwaru byl za dozoru zaměstnance ACSA převeden do elektronické matice za účelem statistického zpracování.

Dotazníková data byla sbírána tak, aby vzorek, s nímž je v analýze pracováno, byl reprezentativní na populaci studentů a studentek v ČR.

Do šetření byly v úvodu projektu zařazeny všechny fakulty, které v době sběru dat existovaly v České republice, resp. jejich počet studentů byl dostatečný na to, aby zde provedený výzkum byl relevantní. Jednalo se o **123** fakult veřejných vysokých škol (v ČR bylo v roce 2006 celkem 24 veřejných vysokých škol, které měly studenty i v jiném než prvním ročníku). Dále byly zařazeny **čtyři** pracoviště státních vysokých škol² a **pět** soukromých vysokých škol³. Dohromady měl být sběr dat realizován na **132** pracovištích. Počet plánovaných zapojených fakult ukazuje následující tabulka:

Tabulka 1 Fakulty zařazené do šetření

Vysoká škola	
Veřejná	123 fakult
Státní	4 pracoviště
Soukromá	5 pracovišť

² V České republice existují dvě státní vysoké školy – Policejní akademie ČR, která nemá fakulty, a Univerzita obrany, která má tři fakulty.

³ Soukromé vysoké školy byly vylosovány ze všech českých soukromých vysokých škol (existujících ke dni 1. 9. 2006).

Jednotlivé fakulty a pracoviště jsme podle počtu studujících rozdělili na tři kategorie: **malé, střední a velké**. Nejmenší vzorky studujících byly vybrány na **malých** fakultách. Nicméně bylo vždy zajištěno, aby velikost vzorku byla nejméně 50 až 70 studujících na těchto fakultách (studuje zde maximálně 500 studentů v prezenčním studiu)⁴. Na **středních** fakultách (s počtem studentů 501 – 3 000) se velikost vzorku pohybovala mezi 100 až 120 studujícími a na **velkých** fakultách (nad 3 001 studentů) byla velikost vzorku 150 až 200 studujících. Ve všech případech se jednalo o vícestupňový náhodný výběr. Nejdříve byla náhodně vybrána přednáška a poté byli do vzorku zahrnuti všichni studenti a studentky, kteří byli přítomni na přednášce v době sběru dat. **Každý student na dané fakultě měl stejnou pravděpodobnost, že bude vybrán do vzorku.**

1.4. Průběh dotazníkového sběru dat na jednotlivých VŠ

Tazatelé, spolupracovníci ACSA (celkem se do sběru zapojilo 29 pracovníků z celé České republiky), na začátku obdrželi **přesné instrukce**, jak na přednáškách postupovat a které důležité informace respondentům a pedagogům sdělit.

Vedení fakult vysokých škol se ukázalo být **přístupné** sběru dat. V případě, že se vyskytly připomínky ze strany vedení škol ke sběru dat, tazatelé uspokojivě sběr dat zdůvodnili. Tazatelé, kteří sběr dat prováděli, považovali přístup pedagogů a studentů za přívětivý. Většinou se nesetkali se zamítavými reakcemi ke sběru dat.

Projektu se nakonec zúčastnilo **celkem 129 pracovišť**, jak ukazuje Tabulka 2. Na ostatních (třech) pracovištích se nepodařilo šetření uskutečnit, buď z příčin organizačních či z důvodu nesouhlasu vedení vysoké školy.

Tabulka 2 Fakulty, které se zúčastnily šetření

Vysoká škola	
Veřejná	121 fakult
Státní	3 pracoviště
Soukromá	5 pracovišť

1.5. Konkrétní kroky při dotazníkovém sběru dat

Na každé fakultě byla náhodně vybrána přednáška ze seznamu přednášek v akademickém roce 2006/2007. Na ní pak byli vybráni všichni přítomní studující (s výjimkou těch, kteří vyplnili elektronický dotazník). Minimální počet přednášek na jedné fakultě byl dvě a dále se pokračovalo s výběrem přednášek a sběrem dotazníků, dokud nebyl dosažen předepsaný minimální počet vyplněných dotazníků, který byl určen na základě počtu studentů dané fakulty.

Konkrétní postup při losování přednášek byl následující: Buď byly ze seznamu všech přednášek náhodně vylosovány přednášky, které po domluvě s pedagogem navštívil tazatel a realizoval v jejich rámci sběr dat, nebo byl náhodně vylosován den, čas a popřípadě místo (bylo-li jich více) výuky, poté bylo zjištěno, o kterou přednášku se jedná, a po domluvě s pedagogem byl uskutečněn sběr dat. Oba způsoby výběru byly provedeny náhodně, proto nemohly nastat rozdíly ve výsledcích.

⁴ Při sběru dat se vycházelo se zákona velkých čísel. Obecně platí, že od počtu 50 respondentů se velmi rychle přiblížíme k populačnímu parametru (charakteristice, která nás zajímá a která je v základní populaci).

V zimním semestru roku 2006/2007 jsme studující prvních ročníků do šetření **nezahrnovali**. Aby byly odpovědi validní, je nezbytná určitá zkušenost s výukou a studijním programem, kterou první ročník během podzimního semestru teprve získává. I když naším záměrem bylo nezahrnout studující prvních ročníků do sběru dat ani v letním semestru, v několika málo případech se tomu nepodařilo zabránit. Jednak proto, že v letním semestru si již mohou první ročníky na některých fakultách zapsat přednášky vyšších ročníků. A také proto, že u některých škol (hlavně uměleckého směru) jsme byli nuceni studenty a studentky prvních ročníků ve vzorku ponechat, aby velikost vzorku byla pro statistickou analýzu dostatečná.

V letním semestru jsou však odpovědi studentů prvních ročníků plnohodnotné, protože již svou fakultu znají dostatečně na to, aby ji mohli hodnotit. Faktorová analýza odpovědí „prváků“, kteří se nakonec výzkumu zúčastnili, ukázala, že jejich odpovědi jsou stejně validní a konsistentní, jako odpovědi ostatních ročníků. To znamená, že opatření nezahrnout prváky do výzkumu bylo až příliš opatrné.

2. Analýza celorepublikových výsledků

V této části naleznete celkové výsledky všech zúčastněných vysokých škol (celkem 30). Dozvíte se, jaký je **stav českého vysokého školství v oblastech šetření z pohledu studentů**. Co na svých fakultách studenti nejvíce oceňují, co jim naopak vadí, jak je celkově hodnocena kvalita výuky na českých vysokých školách, co si o ní myslí muži/ženy, posluchači studující určitý počet let, jaký obor fakulty je v ČR nejlépe hodnocen a mnoho dalšího.

Příloha 2 obsahuje návod, jak data v obdržených tabulkách číst. Celkové výsledky reprezentativního dotazníkového šetření na vysokých školách v České republice jsou k nalezení v tabulce **Celorepublikové výsledky** (viz Příloha 3, dále jen „tabulka“ v této kapitole).

2.1. Popis sloupců v tabulce

Ve sloupci **Celkem** je u každé otázky dotazníku spočítán aritmetický průměr, který může nabývat hodnot od čísla 1 do čísla 6. Čím vyšší číslo aritmetického průměru, tím vyšší míra souhlasu s daným výrokem. **Číslo 1** tedy znamená **naprostý nesouhlas** s předkládaným výrokem a **číslo 6** **naprostý souhlas** s předkládaným výrokem.

Aritmetický průměr je dále (směrem doprava) spočítán **zvlášť pro**:

- a) **studenty a studentky** (Pohlaví),
- b) **věk respondentů** (Věkové kategorie),
- c) proměnnou **Hodnocení** (Možnosti hodnocení kvality výuky, otázka 1a v dotazníku), která rozděluje fakulty na ty, kde existuje možnost hodnotit kvalitu výuky, a na ty, kde tato možnost neexistuje),
- d) **počet let, jež posluchači studují** (Rok studia),
- e) **typ vysoké školy** (Typ VŠ⁵ – státní⁶/soukromá/veřejná),
- f) **obor vysoké školy** (Obor VŠ – 10 možností⁷),
- g) **velikost fakulty** (Velikost fakulty – malá/střední/velká⁸).

Jedná se o nezávislé (vysvětlující) proměnné, umístěné do sloupců.

2.2. Celkové hodnocení

Níže v tabulce je pro varianty všech těchto nezávisle proměnných spočítáno **pět indexů**, které charakterizují jednotlivé zkoumané oblasti:

- a) **index 1:** Kvalita studia na VŠ (otázky 1b až 10 v dotazníku),
- b) **index 2:** Poradenství a atmosféra na VŠ (otázky 11 až 15 v dotazníku),
- c) **index 3:** Prostředí a služby na VŠ (otázky 17 až 25 v dotazníku),
- d) **index 4:** Studentské organizace (otázky 16, 26a až 26b v dotazníku),
- e) **index 5:** Finanční podmínky studia na VŠ (otázky 27 až 29 v dotazníku).

⁵ **Veřejné** vysoké školy jsou zřizovány a rušeny zákonem, v ČR je v roce 2007 26 veřejných vysokých škol. **Soukromým** vysokým školám musí udělit souhlas MŠMT ČR, **státní** vysoké školy jsou policejní a vojenské, v ČR existují celkem dvě, jsou spravovány přímo státem, resp. příslušnými ministerstvy (vnitřní, obrany).

⁶ Výsledky státní vysoké školy **nejsou** v tabulce zaznačeny, neboť se jedná o data získaná z jediné zúčastněné státní VŠ.

⁷ Rozdělení fakult podle oborů bylo vypracováno podle rejstříku fakult Ústavu pro informace ve vzdělávání.

⁸ Rozdělení fakult dle velikosti vysvětleno v kapitole 1.3.

Hodnoty těchto indexů mohou být v rozmezí 1 až 6 a platí pro ně: **čím vyšší číslo, tím je také daná oblast lépe vnímána a hodnocena**⁹.

Posledním typem indexu je tzv. **index celkové spokojenosti**, který je spočítán ze všech položek/výroků v dotazníku (s výjimkou otázky 1a). Může nabývat hodnot od 1 do 6 a interpretují se stejně jako předchozí indexy. Čím vyšší číslo, tím vyšší míra spokojenosti.

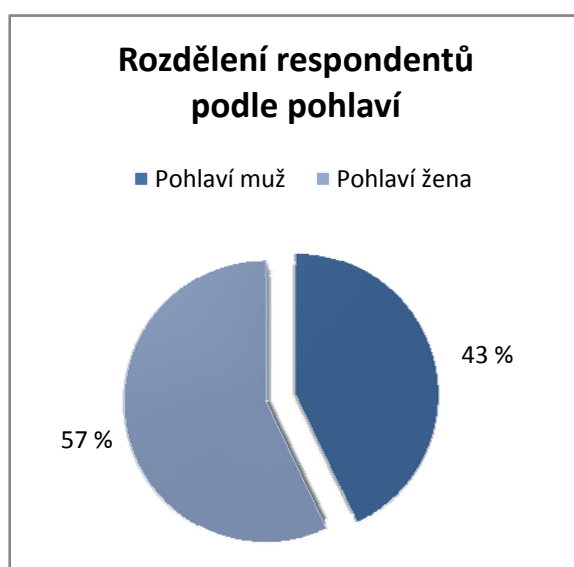
Na konci tabulky naleznete **absolutní a relativní počty** v jednotlivých nezávisle proměnných (ty vyjadřují, kolik respondentů jakého věku/pohlaví/roku studia odpovídalo atd.).

2.3. Analýza celkového hodnocení

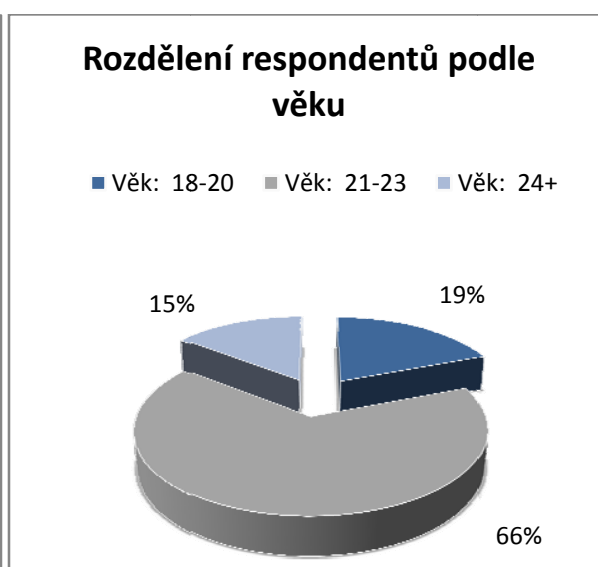
V posledním řádku tabulky výsledků vidíme, že se dotazníkového šetření zúčastnilo **14 212** studentů a studentek českých vysokých škol. Z toho bylo **57 % dívek** a **43 % chlapců**¹⁰. Nejčteněji byli **ve věkovém rozmezí 21 až 23 let**, studovali **ve druhém** (44 %) **a třetím** (28 %) **ročníku**¹¹ a v drtivé většině **na veřejné vysoké škole** (96 %). V tomto řádku dále vidíme, že **v téměř 82 % případů** vysokých škol **existuje možnost hodnotit výuku** a **60 % zkoumaných fakult patří** svou velikostí (počty studentů) **mezi středně velké**.

V následujících grafech si můžete prohlédnout nejzajímavější zjištěná data.

Graf 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Graf 2 Rozdělení respondentů podle věku¹²

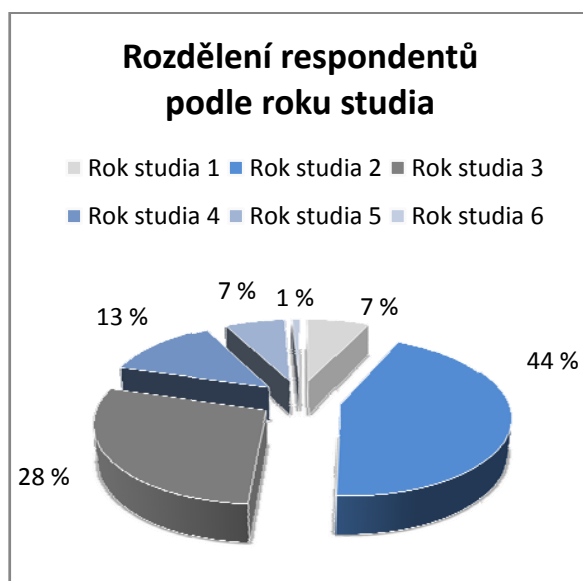
⁹ V případě, že někteří respondenti na konkrétní otázky, z nichž byly počítány jednotlivé indexy, neodpověděli, byla jejich odpověď nahrazena **celouniverzitním průměrem**. Tato úprava byla udělána proto, aby respondenti z výpočtů jednotlivých indexů zbytečně nevypadávali např. kvůli jedné nezodpovězené otázce a nedocházelo tak ke zkreslení celkových výsledků.

¹⁰ Podle údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání patří mezi studující na českých vysokých školách k 31. 10. 2006 53 % žen a 47 % mužů.

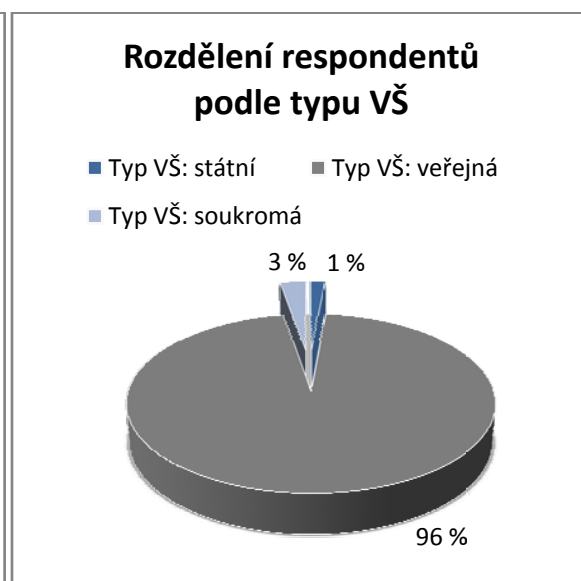
¹¹ Vysoký počet respondentů z druhých a třetích ročníků může být zapříčiněn tím, že se neustále přijímá více studentů, proto, při „vyřazení“ prvních ročníků, musí být nejvíce studentů druhých a třetích ročníků.

¹² Věkové rozložení respondentů bylo zvoleno tak, aby se v každé skupině nacházelo stejné věkové rozpětí (vždy tři roky).

Graf 3 Rozdělení respondentů podle roku studia

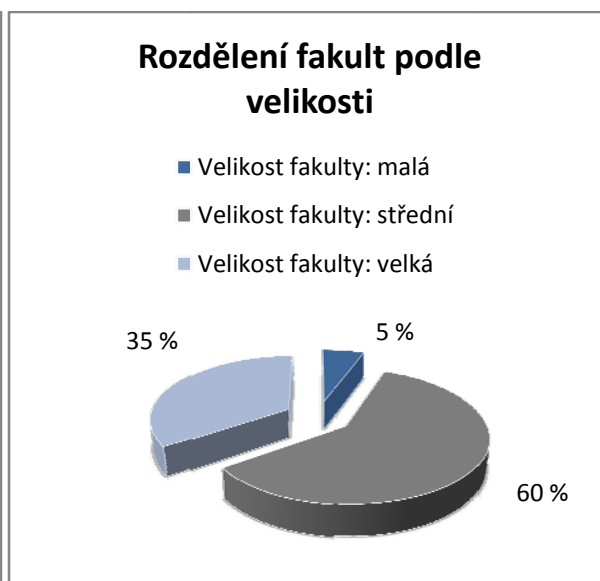
Graf 4 Rozdělení respondentů podle typu VŠ

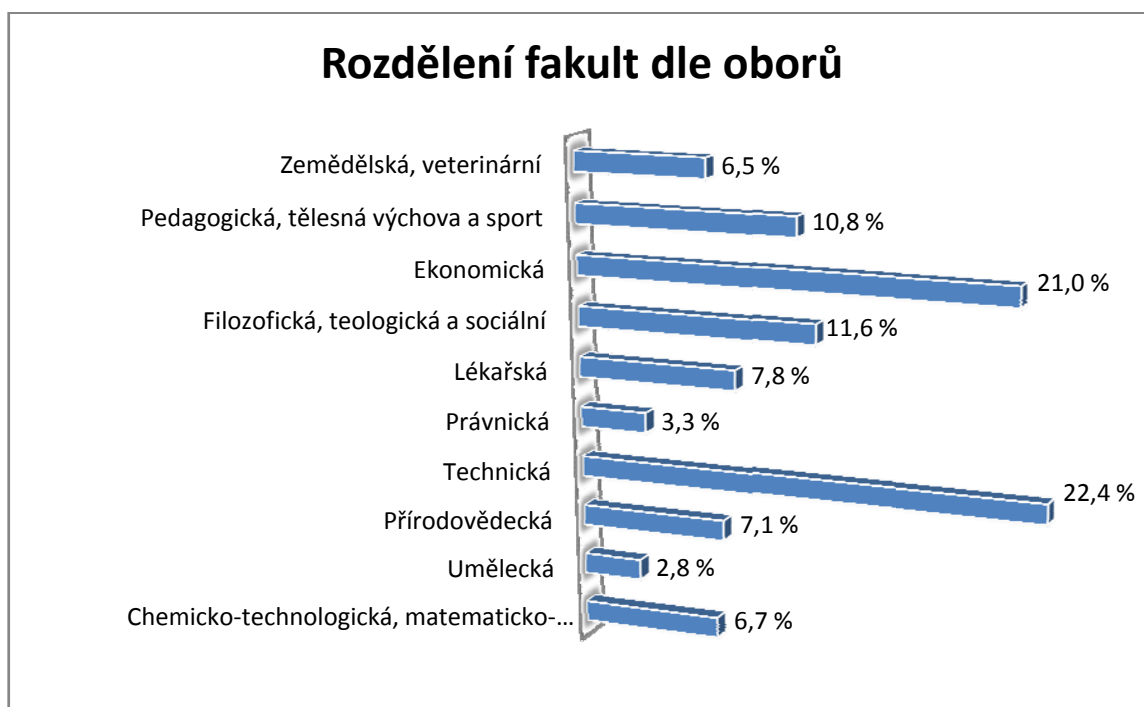
Graf 5 Možnost hodnocení kvality na VŠ

Graf 6 Rozdělení fakult podle velikosti

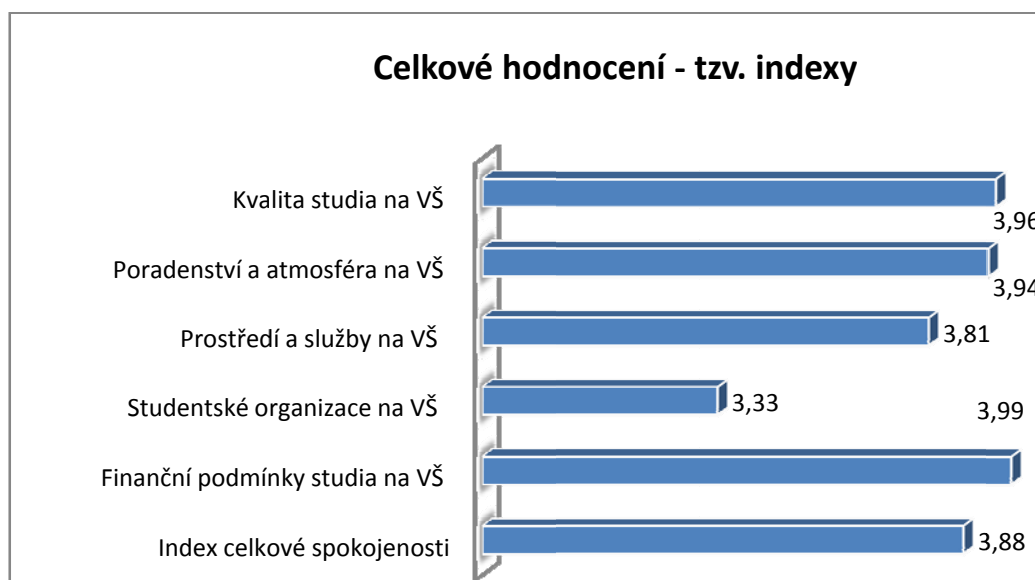
Graf 7 Rozdělení fakult dle oborů¹³

Z grafu jasně vidíme, že nejčastěji dotazník vyplnili studenti technických a ekonomických oborů, naopak nejméně respondentů bylo z uměleckých a právnických oborů.

Když srovnáme jednotlivé indexy mezi sebou (za celou populaci studentů a studentek), můžeme říci, že **nejlépe jsou hodnoceny finanční podmínky studia** (3,99), kvalita studia (3,96) a poradenství a atmosféra (3,94) na vysokých školách. Naopak **nejhůře** respondenti **hodnotí fungování studentských organizací** (3,33).

Graf 8 Celkové hodnocení – tzv. indexy

Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1– 6). Dá se vlastně říci, že do hodnoty 3,5 jsou studenti nespokojeni, nad hodnotu 3,5 spokojeni.

¹³ Rozdělení fakult podle oborů bylo vytvořeno podle dělení Ústavu pro informace ve vzdělávání.

Z grafu vidíme, že respondenti jsou téměř ve všech oblastech podobně spokojeni, s výjimkou studentských organizací na VŠ. Nespokojenost se studentskými organizacemi naznačuje, že tyto organizace nefungují zcela dobře. Zdá se, že je na poli studentských organizací na vysokých školách značný prostor ke zlepšení...

Z hlediska pohlaví hodnotí finanční podmínky lépe dívky než chlapani, naopak kvalitu lépe hodnotí chlapani než dívky. Rozdíly v hodnocení jsou však velmi nízké.

Z hlediska věku již významnější rozdíly pozorujeme: Finanční podmínky studia hodnotí lépe starší věkové kategorie, kvalitu výuky naopak nejmladší věkové kategorie (s tím jde pak i ruku v ruce rok studia¹⁴). Poradenství a atmosféra je také lépe hodnocena mladšími než staršími věkovými kategoriemi. Studentské organizace nejhůře fungují podle nejmladších věkových skupin – to znamená podle studujících v prvních dvou ročnících vysokých škol.

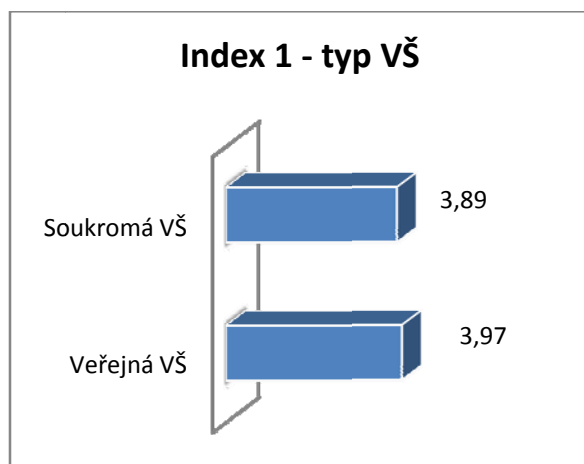
Studující na veřejných vysokých školách hodnotí kvalitu studia lépe než studující na soukromých vysokých školách. Studující na soukromých vysokých školách hodnotí lépe poradenství a atmosféru na škole než studující na veřejných vysokých školách. Na veřejných vysokých školách je ve srovnání se soukromými vysokými školami lépe hodnoceno prostředí, služby a fungování studentských organizací. Finanční podmínky studia jsou nejlépe hodnoceny na soukromých vysokých školách.

Na **malých fakultách** je celková spokojenost studentů mírně vyšší než na středních a velkých fakultách.

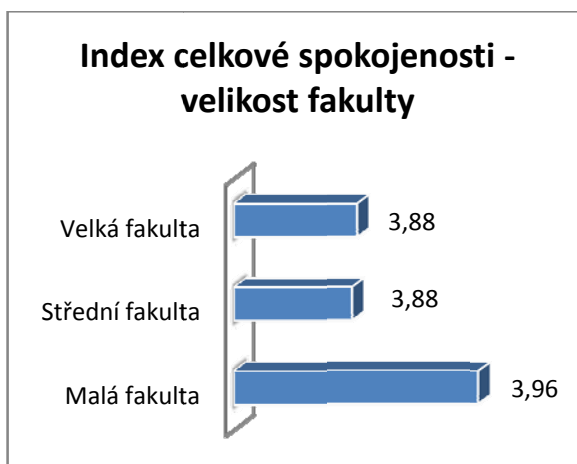
Z hlediska celkového hodnocení jsou **nejlépe hodnoceny obory** chemicko-technologické, matematicko-fyzikální a jaderná fyzika; umělecké; přírodovědecké. Naopak **nejhůře** jsou **hodnoceny obory** zemědělské a veterinární; pedagogické, tělesné výchovy a sportu; ekonomické.

Nejzajímavější data ukazují následující tři grafy.

Graf 9 Kvalita studia na VŠ podle typu školy

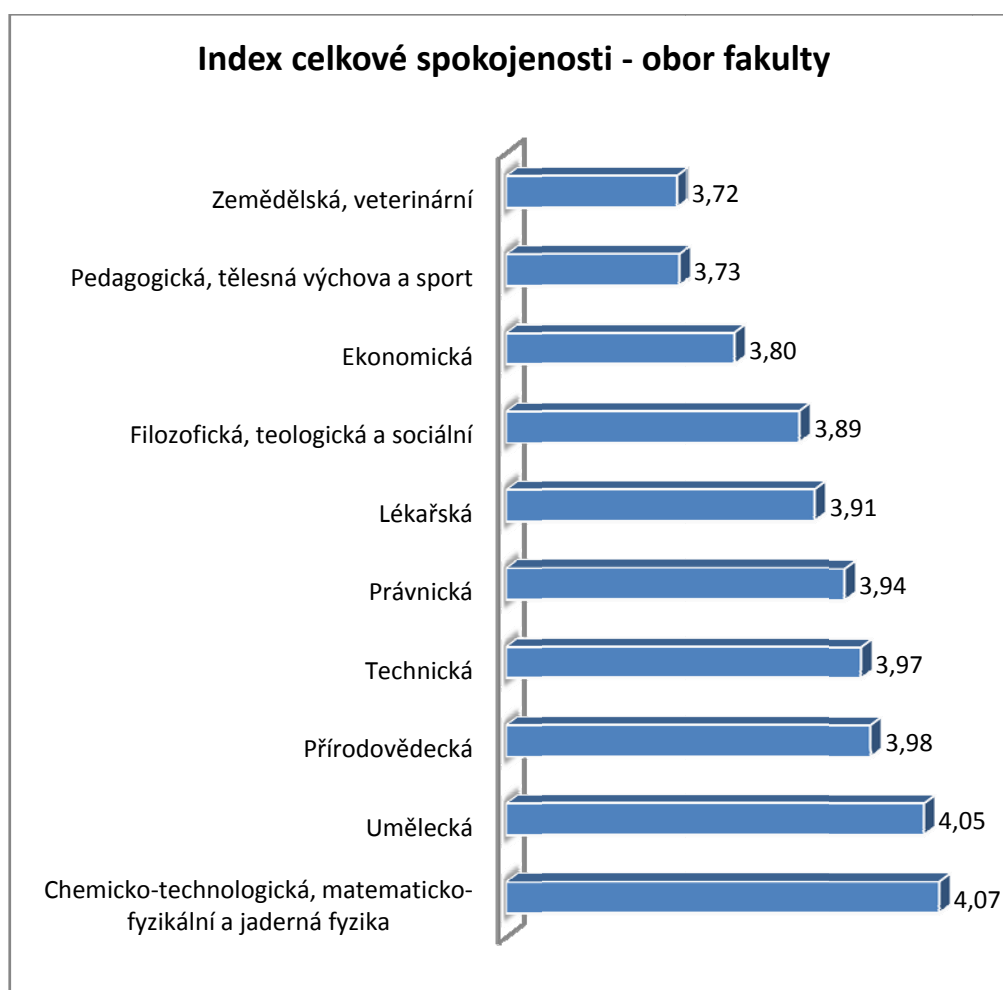
Graf 10 Celkové hodnocení podle velikosti fakulty

Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1–6).

¹⁴ Jsme si však vědomi, že rok studia nemusí vždy korespondovat s věkem. V současnosti studenti více cestují, studium si různě prodlužují, nebo do školy nastupují až po dosažení určitých pracovních zkušeností. Proto „vyšší“ věkové kategorie nemusí zákonitě znamenat vyšší rok studia.

Graf 11 Srovnání výsledků zúčastněných fakult dle oborů

Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1–6).

2.4. Slovní interpretace výsledků vč. možných závěrů

Podívejme se nyní na vybrané otázky dotazníku podle jednotlivých nezávisle proměnných (tj. věk, pohlaví, typ/obor školy aj.), tedy takových, u nichž se předpokládá, že mohou ovlivňovat hodnotové postoje respondentů, nikoliv však naopak.

Hodnocení kvality výuky má podle mužů větší vliv na kvalitu výuky než podle žen. Nejmladší studující s tímto výrokem nejvíce souhlasí a čím jsou starší, tím méně si myslí, že tento výrok je pravdivý. Tzn. čím déle jsou studenti na škole, tím spíše si myslí, že hodnotit kvalitu výuky jim pro zlepšování kvality výuky nepomůže. Patrně je to dáno tím, že mladší studenti a studentky více věří v pozitivní změny na VŠ, zatímco starší studující jsou ve srovnání s mladšími kolegy a kolegyněmi ke změnám na VŠ skeptičtější. Nejvíce s tím, že hodnocení kvality výuky má vliv na kvalitu výuky, souhlasí studující na soukromých školách.

U výroku „**Jsem spokojen s výukou cizích jazyků**“ najdeme **velmi nízké hodnoty**, a to u všech variant nezávisle proměnných. Zdá se, že výuka cizích jazyků není na vysokých školách dostatečně zabezpečena. Nejméně spokojené jsou dívky, starší studující a studenti veřejných vysokých škol.

Naopak u výroku „**Existují možnosti zapojit se během studia do výzkumných činností**“, stejně jako u výroku „**Škola nabízí dostatečné možnosti studia v zahraničí**“ najdeme bez ohledu na varianty nezávisle proměnných vysoké hodnoty. Jak výzkumné činnosti, tak možnosti studia v zahraničí jsou na vysokých školách nabízeny v dostatečném množství.

Poměrně vysoké průměrné číslo, bez ohledu na varianty jednotlivých nezávisle proměnných, vidíme u výroku „**Jsem rád, že studuji na této vysoké škole**“. Čeští vysokoškoláci jsou rádi, že mohou studovat na škole, kterou navštěvují. Muži, nejmladší věkové kategorie a studující na veřejných školách nejvíce souhlasí s tímto výrokem. Tento výrok nejvíce vyjadřuje emocionální vztah studentů ke své vysoké škole. Opět vidíme, že čím déle respondenti studují, tím více si jí „neváží“. Starší studenti a studentky se již patrně tak silně neidentifikují se studovanou VŠ, na rozdíl od mladších studujících, neboť se již orientují na trh práce.

Cena za poskytované služby na kolejích je nejhůře hodnocena na školách soukromých. U otázky týkající se **nutnosti přivydělávat si při studiu**, aby byly pokryty náklady na studium, nalezneme na soukromých vysokých školách vysoký průměrný souhlas.

Velmi vysoký průměrný souhlas najdeme i u výroku „**Prospěchová stipendia jsou dobrým způsobem, jak odměňovat studenty**“. Studující s tímto způsobem odměny souhlasí a vítají ji, a to bez výraznějšího ohledu na pohlaví, věk, rok studia a typ vysoké školy.

2.5. Zajímavé korelace

V datech najdeme **čtyři velmi silné korelace**¹⁵ (pohybující se od velikosti korelačního koeficientu 0,5 až po 0,7) a **čtyři středně silné až slabší korelace** (velikost korelačního koeficientu 0,3 až 0,49). **Všechny tyto korelace jsou pozitivní**. To znamená, že **čím vyšší je míra souhlasu s jedním výrokem v dotazníku, tím vyšší je také míra souhlasu s druhým** (korelovaným) výrokem. Nebo naopak řečeno: čím nižší je míra souhlasu s prvním výrokem, tím je také nižší míra souhlasu s druhým (korelovaným) výrokem.

Silná pozitivní souvislost existuje **mezi existencí studentských organizací na vysoké škole** (otázka 15a v dotazníku) a **obracení se studentů s důvěrou na tyto organizace** (otázka 15b v dotazníku). Tam, kde tyto organizace existují, studenti a studentky se na ně s důvěrou obracejí, naopak tam, kde neexistují, se přirozeně nemají studující na koho obrátit, tudíž tak nečiní... Z této souvislosti lze rovněž dedukovat, že studenti, kteří **vědí** o existenci studentské organizace, se na ni s důvěrou obracejí.

Další silná pozitivní souvislost existuje **mezi spokojeností s úrovní služeb, které poskytují menzy** (otázka 23 v dotazníku), a **spokojeností s cenou za poskytované služby v menzách** (otázka 24 v dotazníku). Ti studující, kteří jsou zároveň spokojeni s úrovní služeb v menzách, jsou také spokojeni s cenou za tyto služby. Jedná se zřejmě o dvě stránky téhož: spokojenost v sobě totiž zahrnuje i cenový aspekt.

Podobná pozitivně silná korelace je **mezi spokojeností s úrovní služeb poskytovaných na kolejích** (otázka 20 v dotazníku) a **spokojeností s cenou za poskytované služby na kolejích** (otázka 21 v dotazníku). Spokojenost se službami na kolejích znamená zároveň spokojenost s cenou za tyto služby.

¹⁵ Korelace vyjadřuje vzájemný vztah mezi znaky či veličinami, korelační koeficient se pohybuje mezi -1 (negativní vztah mezi dvěma proměnnými) a +1 (pozitivní vztah mezi dvěma proměnnými). 0 znamená, že vztah mezi dvěma proměnnými neexistuje. V praxi však na tyto mezní hodnoty obvykle nenarážíme.

Poslední silnou pozitivní korelaci nalezneme také **mezi souhlasem s tím, že pedagogové mají ke studentkám a studentům otevřený a partnerský přístup** (otázka 11 v dotazníku), **a souhlasem s výrokem, že pedagogové si vždy, když je potřeba, najdou čas** na jednotlivé studentky a studenty (otázka 12 v dotazníku). To znamená, že otevřený a partnerský přístup pedagogů zaručuje, že si pedagogové rovněž na studující udělají čas.

Nejsilnější středně silnou korelaci najdeme mezi souhlasem, že **studium dostatečně rozvíjí mé odborné znalosti** (otázka 2 v dotazníku), a souhlasem, že **ve studijním programu je dostatek prakticky zaměřených předmětů** (otázka 3 v dotazníku). Studující, kteří jsou přesvědčeni o tom, že studium je pro ně přínosné po odborné stránce, jsou zároveň přesvědčeni o tom, že mají ve studijní nabídce dostatek prakticky orientovaných předmětů.

Další středně silná korelace se nachází mezi tím, že **pedagogové hodnotí studijní výkony spravedlivě** (otázka 7 v dotazníku), a tím, že **pedagogové poskytují dostatečnou zpětnou vazbu** (otázka 8 v dotazníku). Ti studenti a studentky, kteří souhlasí s prvním výrokem, zároveň souhlasí i s druhým výrokem.

Středně silnou korelaci najdeme také mezi výrokem, že **pedagogové hodnotí studijní výkony spravedlivě** (otázka 7 v dotazníku), a tím, že **pedagogové mají ke studentům a studentkám otevřený a partnerský přístup** (otázka 11 v dotazníku). Studující, kteří jsou přesvědčeni o spravedlivosti pedagogů, jsou zároveň přesvědčeni o tom, že tito pedagogové k nim mají otevřený a partnerský přístup.

A konečně poslední středně silnou korelaci nalezneme mezi souhlasem s výrokem, že **všechny materiály potřebné ke studiu jsou dostupné** (otázka 17 v dotazníku), **a souhlasem s tím, že informační systém na fakultě je dobrým pomocníkem** (otázka 18 v dotazníku). Za touto korelací je patrně skryto fungování informačního systému. Ten zároveň poskytuje materiály ke studiu, stejně jako dobře funguje, a proto mezi těmito výroky nalezneme korelaci.

Mezi všemi ostatními proměnnými existují slabé nebo prakticky žádné korelace.

2.6. Analýza varianty „neznám odpověď“

Varianta odpovědi „neznám odpověď“ v dotazníku identifikuje, na jaké otázky respondenti nemohli odpovědět, a to nejčastěji z důvodu jejich neznalosti dané oblasti či samotné neexistence zařízení na vysoké škole. Často se jednalo o jejich (ne)zkušenost s pobytem na kolejích či stravou v menze, nebo prostě nemožnost využívat kolejí a menz na fakultě.

Při zpracování dat bylo rozlišeno, zda respondent vybral variantu „**neznám odpověď**“ na daný výrok, zda na daný výrok **neodpověděl**, nebo **odpověděl více než jednou** (v tomto případě se zřejmě jednalo o „přepsání“ mezi řádky). Výsledky analýzy těchto chybějících odpovědí ukazuje tabulka **Analýza využití varianty „Neznám odpověď“** (viz Příloha 4). V příložené tabulce jsou jednotlivé otázky seřazeny podle podílu respondentů, kteří na danou otázku **odpověděli, že nevědí**. To je spočítáno jednak pro celý soubor a jednak pro sledovanou univerzitu.

Vidíme, že nejvíce je zastoupen výrok **„Tito studentští zastupitelé reprezentují studenty dobře“** (otázka 26b). **Více jak polovina** všech dotázaných u tohoto výroku uvedla, že nezná odpověď. To znamená, že práce studentských zastupitelů a jejich reprezentace není mezi studenty a studentkami příliš známá. Druhá a třetí nejčetnější odpověď „nevím“ je na otázky týkající se **služeb na kolejích a ceny za koleje**. V tomto případě je odpověď „nevím“ pochopitelná, protože část studentů a studentek na kolejích nebydlí, a proto nemohou znát odpověď na tyto otázky.

2.7. Slovní ohodnocení

Všichni respondenti měli na konci dotazníku možnost slovně ohodnotit svou fakultu či univerzitu, její kladné a záporné stránky. Na otázku: „**Je na Vaší škole něco pozitivního/negativního, co byste chtěli zdůraznit?**“ reagovalo **4246** z nich, což je **cca 30 %** z celkového počtu respondentů. Můžeme pouze odhadovat, čím je to způsobeno, ať již nedostatkem času pro vyplňování, či tím, že studenti prostě nepovažovali určitou skutečnost za natolik závažnou, aby se k ní dále vyjadřovali.

Nejčastěji se studenti ve svých slovních odpovědích vraceli k otázkám ze samotného dotazníku, chtěli svoje odpovědi ještě více zdůraznit nebo obhájit. Takto se tomu dělo velmi často konkrétně u případu kolejí a menz, cizích jazyků, otázce přístupu pedagogů apod.

Studenti se v této části dotazníku věnovali jak otázce materiálního vybavení školy (např. okolí školy, vybavení tříd, odpočinkové místnosti, toalety, bufety, menzy, koleje, parkoviště), tak i otázkám výuky a volného času. Často upozorňují na výuku cizích jazyků, možnosti sportovního vyžití, občas ve svých komentářích jmenují i samotné vyučující (v pozitivním i negativním slova smyslu). Někdy se objevují „hlášky“ úsměvné (např. málo dívek na oboru), jindy velmi závažná obvinění (otázky obtěžování studentek pedagogy, absence akreditace oboru, nejistota další existence fakulty).

Ze slovních hodnocení je patrné, že studenti většinou neberou své studium na lehkou váhu, záleží jim na tom, kam se bude škola ubírat, navrhují nejrůznější zlepšení. Hodnotí i existenci akademického senátu či studentských organizací. Často oceňují přístup pedagogů ke studentům a rodinnou atmosféru na škole. Školní informační systém se jim na některých školách natolik líbí/nelíbí, že se rozhodli jej přímo jmenovat. Dále se studenti často (v pozitivním i negativním slova smyslu) zaobírají otázkou praxe, přístupu studijního oddělení ke studentům, možnosti využívat počítače. Studentům občas vadí anonymita na škole, jsou naopak pyšni na tradici a pověst své Alma Mater. Vadí jim nebo naopak chválí (ne)možnost třídít odpad na svých školách.

Ti, kteří hlasovali přes počítač (tj. elektronicky), měli rovněž možnost podrobněji ohodnotit svou fakultu. Této možnosti využilo **896** respondentů z celkového počtu 2390, tj. **37,5 %**.

2.8. Výsledky elektronického sběru dat

Studenti, kteří chtěli rovněž hodnotit svou vysokou školu, ale jejichž přednášky nebyly v průběhu šetření navštíveny, měli možnost vyplnit dotazník na webové stránce projektu www.na6.cz. Celkem této možnost využilo **2 390 studentů**. Na přednáškách naši spolupracovníci vyzvali studenty, kteří již dotazník tímto způsobem vyplnili, aby dotazník znovu (v papírové podobě) nevyplňovali.

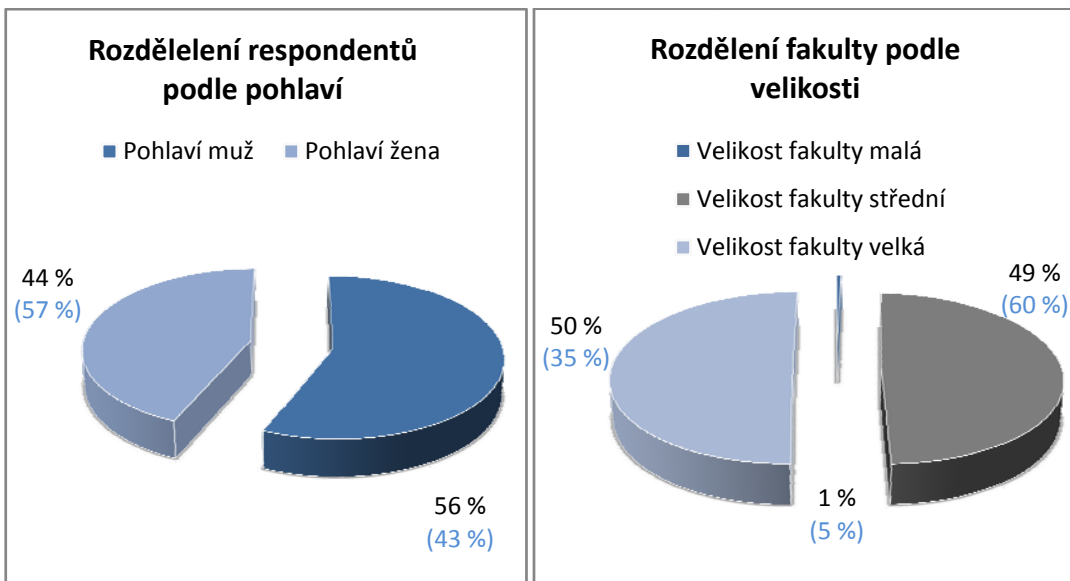
V tabulce Elektronické výsledky (viz Příloha 5) nalezneme výsledky elektronického sběru dat. Výsledky jsou v tomto případě značně odlišné, jelikož se jednalo o **samovýběr** respondentů. Ukázalo se, že elektronická forma sběru není natolik reprezentativní, ale i tak poskytuje řadu zajímavých informací, např. výsledky slovního ohodnocení.

2.9. Interpretace zajímavých výsledků elektronického sběru

Při srovnávání výsledků osobního (papírového) a elektronického sběru nalezneme mnoho odlišností (**hodnoty v závorkách vyjadřují výsledky osobního dotazování**). Nejzajímavější odlišnosti jsou ukázány v následujících grafech.

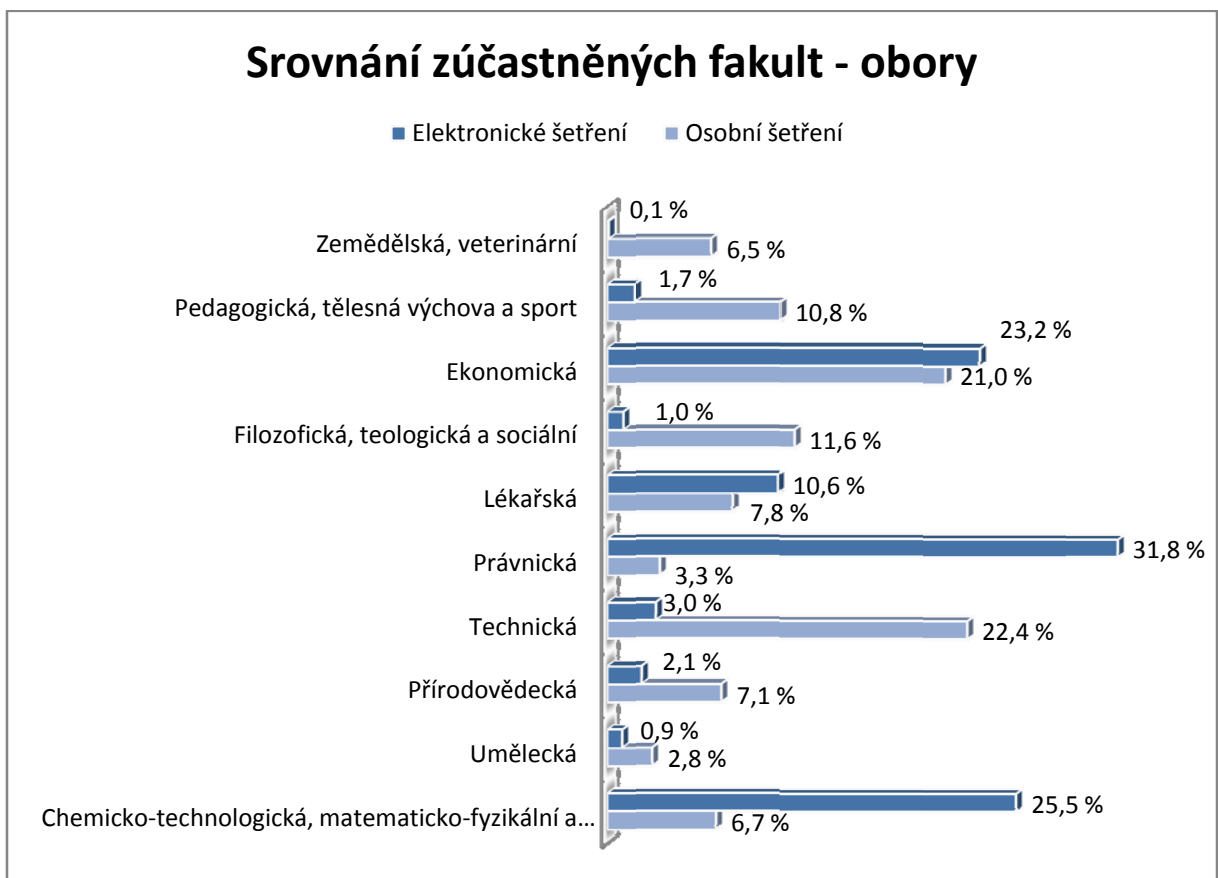
Graf 12 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Graf 13 Rozdělení fakulty podle velikosti

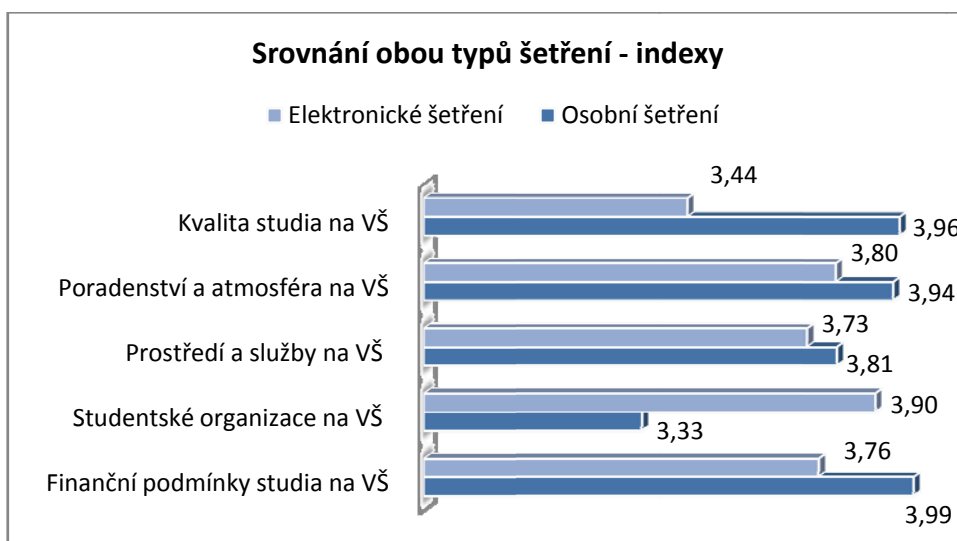

Pozn.: Hodnoty v závorkách vyjadřují výsledky osobního šetření.

Graf 14 Srovnání fakult podle oboru – elektronické a osobní šetření

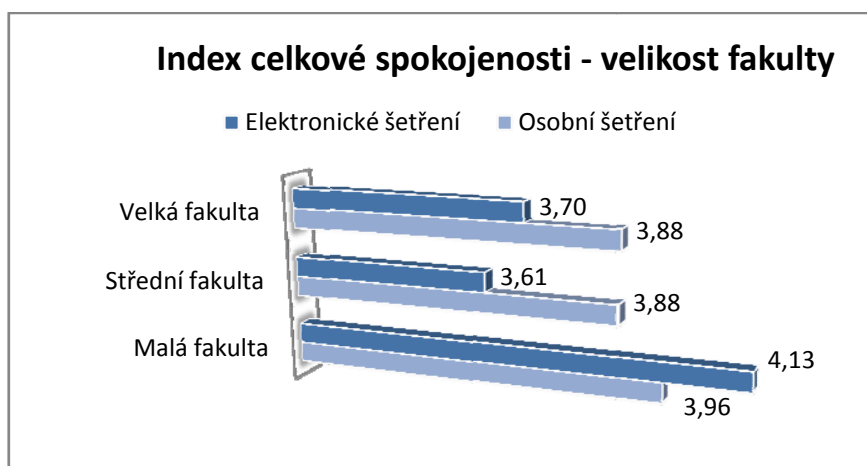

Graf 15 Srovnání indexů – elektronické a osobní šetření

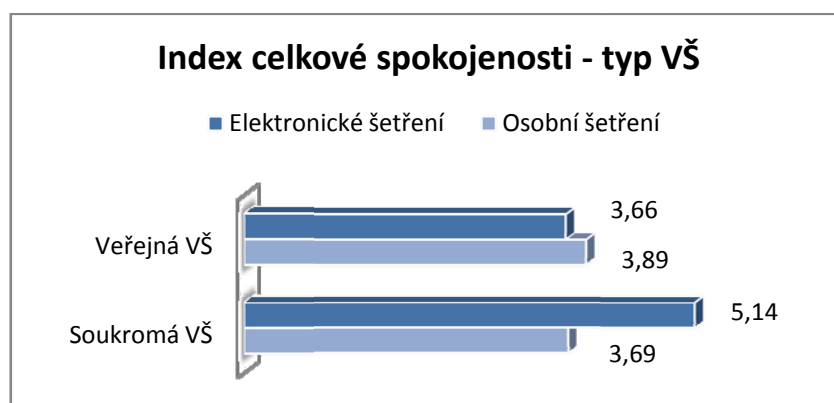
Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1–6).

Graf 16 Celkové hodnocení podle velikosti fakulty

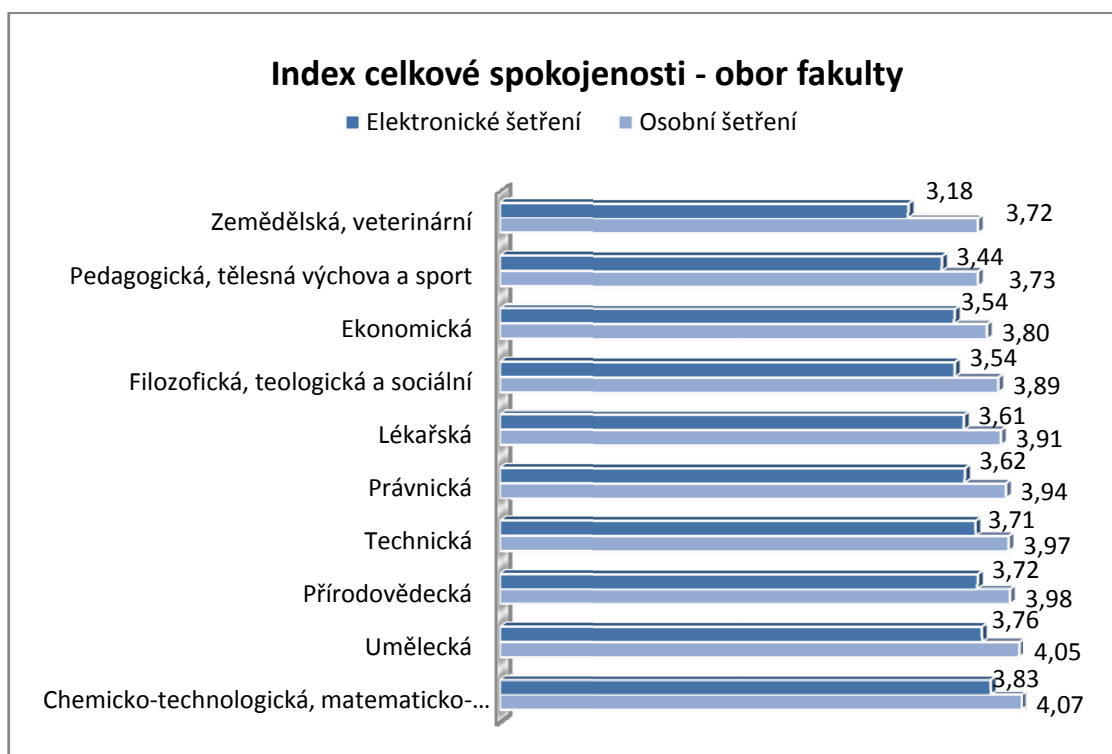
Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1–6).

Graf 17 Celkové hodnocení podle typu VŠ

Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1–6).

Graf 18 Srovnání fakult podle oborů

Pozn.: Obecně platí, čím vyšší číslo, tím lepší výsledek (škála 1–6).

2.10. Srovnání osobního a elektronického sběru dat

Data, která byla sebrána pomocí osobního šetření, a data sesbíraná elektronicky **nejsou totožná**. Zatímco u osobního šetření je počet univerzit a fakult při sběru dat **kontrolovatelný**, u elektronického sběru dat tomu tak není, protože o tom, která univerzita nebo fakulta bude do sběru dat zařazena, nerozhoduje výzkumník, ale sám respondent – v tomto případě student nebo studentka.

Elektronický sběr dat proto není v tomto případě náhodným výběrem. Jedná se o **samovýběr**, což znamená, že **elektronického sběru dat se zúčastnili pouze studenti a studentky, kteří se výzkumu chtěli zúčastnit**. Elektronická data **nereprezentují populaci studujících** na vysokých školách v České republice, ale **vypovídají pouze o studujících, kteří se zúčastnili výzkumu**. Obvykle na samovýběru participují respondenti s vyhraněnými kladnými nebo zápornými názory a postoji. To pak pochopitelně zkresluje celkovou podobu výsledků.

Elektronický sběr dat není proto dobrým nástrojem k mapování prostředí na vysokých školách v České republice a na výsledky, které poskytuje, se nelze spolehnout. Jednak v jeho rámci můžeme pracovat pouze s omezeným počtem fakult a univerzit, který je dán tím, zdali studenti a studentky z dané fakulty nebo univerzity jsou nebo nejsou ochotni vyplnit elektronický dotazník, a dále nepracujeme s reprezentativním počtem studentů a studentek. Například osobního šetření se zúčastnilo 43 % studentů a 57 % studentek, elektronického sběru dat se ovšem zúčastnilo 56 % studentů a 44 % studentek – tedy zcela opačný podíl studentů a studentek podle pohlaví¹⁶. Podobné rozdíly v podílech mezi dotazníkovými a elektronickými daty pak najdeme i podle dalších sociálních charakteristik studentů a studentek jako je věk, rok studia, typ vysoké školy nebo obor fakulty.

¹⁶ Podle údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání patří mezi studující na českých vysokých školách k 31. 10. 2006 53 % žen a 47 % mužů.

Ve srovnání s elektronickým sběrem dat je **osobní šetření provedeno tak, aby bylo reprezentativní a jeho výsledky tak byly zobecnitelné na univerzity, případně na fakulty** (u nichž byla data sebrána na dostatečně velkém vzorku respondentů). Rovněž se ukazuje, že elektronický sběr dat nebude nejspíše přínosným ani v budoucnu, pokud bude naším cílem získat reprezentativní data.

Proto relevantní a spolehlivé závěry poskytuje především osobní (papírový) sběr dat.